

PM om kompletterande bestämmelser till vissa delar av avtalet mellan Europeiska unionen och Förenade kungariket (Ju2021/00697)

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Allmänna synpunkter

Juridiska fakultetsnämnden välkomnar de förtydliganden som görs i promemorian rörande avtalet som reglerar vad som ska gälla framöver mellan den Europeiska Unionen och dess medlemsstater och Förenade kungariket i en mängd olika frågor. De delar av avtalet som berörs i promemorian och som därmed avses att kompletteras är del 3 om brottsbekämpning och straffrättsligt samarbete, avdelning VII om överlämnande, avdelning VIII om ömsesidig rättslig hjälp och avdelning XI om frysning och förverkande. Nedan lämnas kommentarer som berör några av dessa områden.

Avdelning VII rör överlämnande av misstänkta och dömda personer. Det system som inrättas genom bestämmelserna i denna avdelning liknar i stora delar rådets rambeslut om en europeisk arresteringsorder som tillämpas mellan medlemsstaterna, inklusive Förenade kungariket före den 1 januari 2021 (s. 20). Trots att systemet liknar rambeslutets bestämmelser innehåller det flera viktiga ändringar framförallt gällande möjliga vägransgrunder såsom förbud mot dubbelbestraffning, möjligheten att vägra överlämna sina egna medborgare samt om gärningen som avses utgör ett politiskt brott. Artikel 83 om att en stat kan vägra att överlämna egna medborgare och artikel 82 rörande politiska brott har inga motsvarigheter i rambeslutet. Mot bakgrund härav har Sverige med stöd av artikel 83.2 notifierat Förenade kungariket att svenska medborgare inte kommer att överlämnas. Ett sådant förbud bör också framgå av den nya lagen. Förbudet bör vara ovillkorligt (s 36). Den gjorda notifieringen kan emellertid återtas (se artikel 110). Sverige har vidare med stöd av artikel 82.2 notifierat Förenade kungariket att huvudregeln om att ett överlämnande inte får vägras för ett politiskt brott inte ska tillämpas gentemot Sverige (s 37).

Ytterligare synpunkter

För det första följer inte principen om ömsesidigt erkännande av avtalet, vilket utgör en stor skillnad jämfört med rambeslutet (s. 27).

För det andra utgör den kanske tydligaste begränsningen för Förenade kungariket att landet inte längre kommer vara anslutet till Schengens informationssystem (SIS) (s 42). Ansträngningarna att kopiera SIS II-varningar med varningar i Interpol-systemet kan visa sig vara svåra att sälja till EU:s medlemsstater, både av resursskäl och med hänvisning till skyddet för grundläggande mänskliga rättigheter.

För det tredje och på ett mer generellt plan innebär detta också att EU:s hela regelverk inklusive rättighetsstadgan och andra bestämmelser om skydd för enskilda individer, vilket i princip alltid är tillämpligt så snart EU-rätten är det, inte blir tillämpligt när avtalet styr samarbetet mellan EU och Förenade kungariket. Det medför därför en särskild utmaning att ett likvärdigt skydd, men med stöd i andra nationella och internationella rättskällor, blir tillämpligt inom ramen för avtalets hela tillämpningsområde.

För det fjärde är frågan hur avtalet ska tolkas och tillämpas en fråga för de tillämpande myndigheterna och i förekommande fall domstolarna. Utgångspunkten är att del 3 i avtalet om brottsbekämpning och straffrättsligt samarbete är direkt tillämplig. I sista hand är det EU-domstolen, för medlemsstaternas räkning, som är den slutgiltiga uttolkaren av avtalet (s 25).

För det femte är tidsaspekten viktig. Från utträdet den 1 februari 2020 fram till och med den 31 december gällde enligt avtalet om Förenade kungarikets utträde ur Europeiska unionen (utträdesavtalet) en övergångsperiod, vilket bl.a. innebar att Förenade kungariket i huvudsak tillämpade det EU-rättsliga regelverket (s 19). Avtalet började sedan tillämpas provisoriskt den 1 januari 2021 men innehåller till skillnad mot utträdesavtalet inte några övergångsbestämmelser. Visserligen är inte det tidigare gällande utträdesavtalet längre giltigt, men det nya kräver vissa tilläggsbestämmelser för att kunna tillämpas.

För det sjätte välkomnar Juridiska fakultetsnämnden promemorians strävan att samordna de nya bestämmelserna som krävs med anledningen av avtalet samt hanteringen enligt dessa. Förslagen enligt promemorian föreslås träda i kraft den 15 juli 2021 och fakultetsnämnden understryker att det för närvarande, dvs mellan den 1 januari 2021 till dess att det nya regelverket träder i kraft råder ett visst rättsligt vakuum då det till exempel saknas laglig grund att gripa en person som eftersöks i enlighet med det nya avtalet fram till dess att de nya bestämmelserna träder i kraft. Den eftersöktes rättigheter i samband med ett gripande, bestämmelser om fortsatt frihetsberövande och möjligheterna för den eftersökta att samtycka till ett överlämnande regleras däremot numera i artiklarna 89–92.

2021-03-15

JURFAK 2021/9

Ytterligare en nyckelfråga som uppstår är i vilken utsträckning avtalet utlöser exklusiv behörighet för EU på de områden som anges där, vilket ger ett mycket begränsat utrymme för bilaterala avtal mellan Förenade kungariket och enskilda medlemsstater. Uttryckligt tillstånd för sådana bilaterala avtal finns endast i bestämmelsen om operativt samarbete. En e-contrario-behandling skulle leda till slutsatsen att EU nu har exklusiv behörighet på alla andra områden som anges i avtalet.

Den Juridiska fakultetsnämnden har i övrigt inte något att erinra mot de författningsförslag som lämnas i promemorian.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av universitetslektor och docent Maria Bergström. Yttrandet har på delegation avgivits av Juridiska fakultetens dekanus, professor Anna Singer.

Anna Singer